

FRANG

Neanderthaler Universitát

A farsang eredetéről

A farsang javában tart. Januárban a kedélyes legkörü vizsgálókkal kezdődött, mostanában pedig a különböző kollégiumi rendezvényekkel és egyetemi bálakkal folytatódik. Mivel a részvétel hallgatói részről mindkét rendezvénysorozat szintje 100 százalékosnak mondható, illő, hogy körülnézzünk a farsang szó és a farsangi szokások ősi homályba vesző eredetének tájékán.

Miután a könnyebben fellelhető idevágó szakirodalmat áttanulmányoztuk, arra a megállapításra kellett jutnunk, hogy ezek elegendő anyagot egy komoly szintű tudományos munkához semmiképpen sem szolgáltatnak. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I. kötetében magyar viszonylatban mindössze 1363-ig kísérhetjük visszafelé a farsang szó különböző megjelenési formáit. Emellett meg tudhatjuk belőle, hogy a szó bajorszári eredetű (vö.: pl. vaschang, vagy a déli német Fasching). A magyar nyelv értelmező szótárában is csupán egyetlen példamondatot találtunk figyelemreméltónak. „Lesz még ennek a farsangnak bőjtje.” (II. kötet 549. o.)

A Kisléxikon ősi ünnepségeként említi a farsangot. Mivel ősi, vagyis a történelem előtti időkre vonatkozóan nem találtunk anyagot, kénytelenek voltunk saját kutatásunkat folytatni. Hosszú és fáradságos kímélő munkával és néhány IBM típusú elektronikus számítógép segítségével sikerült meglehetősen kis pontossággal meghatározni a farsangi szokások keletkezésének helyét. Kiderült, hogy a neandervölgyi kultúra embere honosította meg ezen szokásokat. A közelebbi időpont meghatározása végett már igénybe kellett venni segédanyagunkat, a demográfia segítségét. Eszerint a farsang kialakulása arra az

időpontra esett, amikor már kevesebb volt a mammut, mint az ember. Ebből a tényből következően egy-egy állat elejtését örömmünepségek követték.

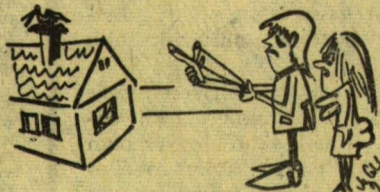
Hamarosan arra is rájöttünk, hogy miért esik az ünnepségsorozat kezdete éppen január 6-ára. Mivel kevés volt a mammut, vadászata már akkor is szigorúan tiltották, csak a Neandervölgyi Egyetem (vö.: Neanderthaler Universitát) hallgatói kaptak rá engedélyt, hogy a Mammutvadászati Tanszéken szigorlati jegyüket megszerezhessék. Ennek a szigorlatnak az időpontja pedig a kőkorszaki egyetemeken január 6. volt.

Etimológiai kutatásaink szerint innen eredeztethető a farsang szó is. Akik az állat elejét (azaz fejét) összetévesztették a farával (szóval a hátuljával), hiányos felkészülésük miatt az egész ünnepi időszakban céltáblájául szolgáltak — már amennyiben életben maradtak — a song formában előadott élceknél. (Vö.: farsang vagy farsong.)

Különböző az első tanügyi reform is ezen összetévesztések hatására indult meg. Célul tűzték ki, hogy az oktatásban a szemléltetés (elegendő állat híján mammutmakettek) és a gyakorlati való kapcsolat nagyobb szerephez jusson. Remélték, hogy a hallgatók így majdan meg tudják különböztetni az orrmányt a farktól, stb. Mire azonban a reformot végrehajtották, az utolsó mammut is kilehelte a lelkét (vö.: kihalt).

— SZ. I. —

A rajzokat készítették: Müller József, Nagy András, Politz Tamás és Várszegi Tamás.

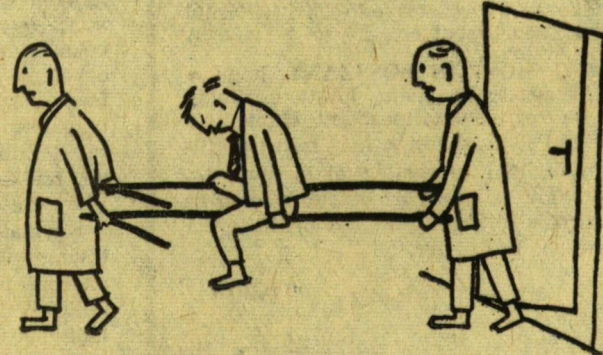
Fiatal házások

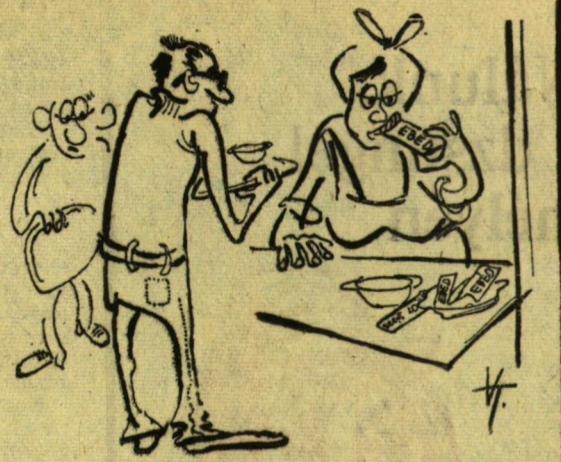
A stréber az álarcosbálón

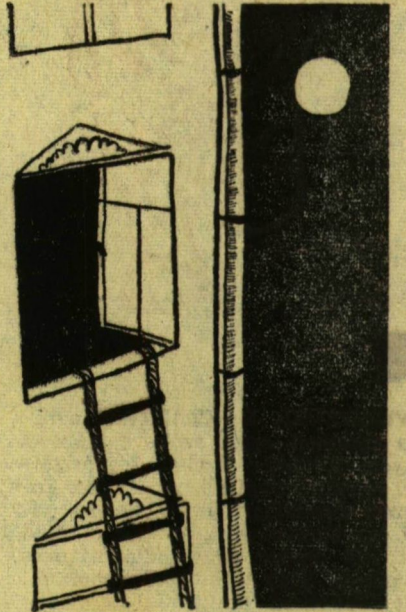
— Nézd, megjött a férjem!...

Elsősegély vizsgaidőszakban

Eberség a menzán

A különbejáró

Kari észrevételek

Decemberben a TTK-s hallgatók kari oldalán megjelent egy cikk, mely vajmi keveset foglalkozott a témaként megjelölt küldöttértekezlettel, inkább a vélt hibákat rótta fel. A szerző szerint későn fogtunk hozzá a küldöttértekezlet megszervezéséhez. Ez a megállapítás tájékoztatásán alapult, mert a szerző nem informálódott megfelelő helyről, arról, hogy a kari KISZ VB mikor kapta meg a kérdéses tervezeteket. Így nem tudhatta, hogy miután a VB megkapta ezeket, már másnap eljuttatta az alapszervezeteknek, melyeknek a részletes feldolgozásához két hét állt rendelkezésre. Mellesleg a cikk szerzője sokallta ezt az időt, s ezzel a megállapítással mi nem tudunk egyetérteni.

Mivel a cikk több lényeges megállapítást nem tartalmazott, tovább nem foglalkozunk vele, inkább szeretnénk rámutatni arra, hogy mi milyennek képzelünk el egy ilyen cikket, és egyáltalán az egész kari oldal szerkesztését.

A cikkben részletesebben ki kellett volna térni arra, hogy a hallgatók hogyan vélekednek a szabályzat tervezetről, mert ezek után úgy tűnik, hogy ott 3 órától fél 7-ig nem történt semmi. Hallgatóink előtt igen nehéz kérdések vannak, amelyek megoldásra várnak.

Egyeseket közülük már megoldottunk. Ilyen volt az új ösztöndíjrendszer bevezetése karunkon. Mindenkinek tudnia kell azt, hogy az ösztöndíj odaítélése milyen szempontok alapján történt, és abban kik működtek közre.

Azt hiszem, nagyon kevesen tudják azt, hogy a két küldöttértekezlet határozatait a kari tanácsülés elfogadta.

Általános tapasztalat az, hogy hallgatóink nem ismerik a kari Bizottsági és VB tagokat, nem tudják azt, hogy adott esetben kihez kell fordulni segítségért. Hallgatóink az oktatási reform jelenlegi állásáról semmit sem tudnak, és ezt nem ismertetni már nem felelősség, hanem bűn.

Sorolhatnám még tovább is a témákat, miről kell írni szerkesztőinknek, hogy a kari oldal betöltsse hivatását, amiért — gondolom — egyáltalán létrehozták, 990 TTK-s hallgató érdekében, de izelítőnek ennyi is elég.

A végére maradt az önkritika. Nem foglalkoztunk kielégítően a tudósítócsoporttal, nem volt közöttünk összhang, nem kaptak tőlünk elég segítséget. Ezen most változtatunk, és bízunk abban, hogy az együttműködés meg- hozza gyümölcsseit.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR
KISZ VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG

A mi véleményünk

Mi hadd kezdjük az elején önkritikával. Előfordulhat — bizony olykor elő is fordul — hogy cikkírónk, akár a professzionisták is — megfelelő információk híján téves adatokat közölnek, vagy helytelenül értelmeznék, magyarán problémákat. Ha itt is ez történt volna, úgy elnézést kérünk a Természettudományi Kar KISZ Végrehajtó Bi-

zottságtól, amely a lapban megjelent kari oldal írásaival kapcsolatos észrevételeit a fentiekben foglalta össze. Pontosabban: egy írással kapcsolatos észrevételekről van szó, ami rövidebb volt talán, mint a kari KISZ VB. Itt közölt megjegyzése. Köszönjük a szerkesztéssel kapcsolatos tanácsokat, s igérjük, amelyekkel magunk is egyetértünk, azokat hasznosítani fogjuk.

A kari tudósító csoport munkájára azonban továbbra is számítana a szerkesztőség. A Csirik János vezette aktív, tehetséges gárda valóban több támogatást, segítséget érdemel — elsősorban a kari KISZ-től; tájékoztatást, információkat fontos mozgalmi feladatokról, témákat, ötleteket. Kialakulóban van már egy újabb kari oldal anyaga, amit előreláthatóan a lap egyik márciusi számában közlünk. S ezért a közlésért a szerkesztőség vállalja a felelősséget.

Ami pedig a hallgatók tájékoztatásáról illeti: valóban elgondolkodtató, hogy nem ismerik a kari KISZ-bizottság és VB tagjait. Nem kevésbé az, hogy az oktatási reform jelenlegi állásáról sem tudnak. Ezt velük nem ismertetni csakugyan több, mint felelősség. A Szegedi Egyetem számos cikkében foglalkozott az oktatási és nevelési reformjának kérdéseivel. Ha a hallgatók KISZ-taggyűléseken, politikai körökön, csoportgyűléseken nem hallhatnák az oktatási reform állásáról, olvassák el a lapban megjelent ilyen témájú írásokat.

Néprajzosok, régészek a Vajdaságban

HARMADIK ÉVÉBE lépett az a szerződés, amely a novi sadi Filozofski Fakultát és a szegedi JATE ifjúsági szervezetének együttműködését hivatott szolgálni. Ennek értelmében két éve újdéki magyar egyetemistákat (népraj-

zosokat és fiatal alkotókat) látott vendégül a Bölcsészettudományi Kar KISZ-szervezete — a múlt év novemberében 14 tagú küldöttség látogatott Novi Sadra dr. Perenci Imre, a BTK Néprajzi Intézete adjunktusának vezetésével. Két diákkör tagjai néprajzosok és régészek alkották a csoport összetételét, akik a pihenés és ismerkedés mellett tudományos ismereteik bővítését is célul tűzték ki ezen a kiránduláson.

A néprajzosok számára a két faluban: Karlócán és Temerinben tett látogatás, valamint a belgrádi és a novisadi néprajzi múzeum anyagának megtekintése nyújtotta a legtöbb tapasztalatot.

Karlóca az 1699-es békekötés emlékét őrzi. A dombtetőn egy 1625-ben épült görögkeleti templom áll, amelyet a törökök felett aratott győzelem emlékére emeltek. Maga a falu — inkább városka — is érdeklődésre tarthat számot etnográfiai szempontból. Az építkezés már dalmát jellegzetességeket mutat. A házak falából kiugró egy-egy ablak, amelyet kukucskálónak neveznek, a polgárok kényelemszeretétértől és kíváncsiságától árulkodik, lányos házaknál a legény jöttét lesték innen. Sok ház falán koszorú függ: ágakból, virágokból, fonják, Iván napján tűzik ki.

A VAJDASÁGI MÚZEUM Novi Saden a várban található. Az értékes régészeti anyag mellett figyelemre méltó a néprajzi gyűjtemény. Helyhiány miatt állandó kiállítása nincs a múzeumnak, így a sokszínű, rendszerezett, jól karbantartott anyag a raktárban van elhelyezve. A polcokon különféle csoportosításban sorakoznak a halászat, földművelés, a fonás, állattenyésztés,

szövés stb. eszközei. Külön teremben állnak a szekrények, amelyek a színpompás népviseleteket őrzik. Érdekesnek számított a kalács-gyűjtemény, amelynek formagazdagsága újabb jele a nép teremtő fantáziájának.

A belgrádi néprajzi múzeum a nemzetiségi kultúrát kívánja bemutatni. A kiállítás rendezői esztétikai törekvések vezették, így nem teljes, de értékes és vonzó képet nyújt. A crna gora-i albán asszony súlyos, fekete, szövött ruhája vagy az ugyancsak idevalósi férfi harci életmódról tanúskodó öltözete már közel sem hasonlít a vajdasági népviselethez. A megváltozott jelleg a színek is mutatják; a sötétebb árnyalatok dominálnak, leggyakrabban előforduló szín a fekete és a vörös.

A néprajz — mint tudomány — tárgykörébe a szellemi hagyomány is beletartozik. A néprajzkutatásnak ebből az ágából kaptak izelítőt a néprajzosok Matievics Lajos, az újdéki egyetem egyik tanársegédje jóvoltából. Dr. Penarin Olga professzornő vezetésével folyik immár 10 éve a gyűjtés, amelynek szép eredménye a több száz magnófelvétel: népmesék, balladák, siratóénekek, szólások. Szakszerű katalógus segít eligazodni a felvételek között. Gyűjtőhelyük a Bácska, Bánát, Baranya déli része, a Szerémség, Szlavónia és a Mura vidék.

A kirándulás folyamán lehetőség nyílt arra, hogy a néprajzosok maguk is gyűjtést végezzenek az egyik Novi Sad melletti völgyben, a részben magyar lakosságú Temerinben. Két idős házaspár otthonába látogattak el. Kérdéseik nyomán felelevenedtek a régi karácsonyi, húsvéti és lakodalmi szokások, amelyek még ma is élnek a lakosság körében.

Nem kevésbé tartalmas volt a régészek számára összeállított program. A Vajdasági Múzeumban Bogdán Bruckner és Nagy Sándor mutatták be a múzeum anyagát és ismertették az eddigi eredményeket. Film- és fényképfelvételek alapján bontakozott ki a rakováci középkori templom, illetve kolostor ásatásának menete. Egy másik film a gomolával (Száva-part) és a vaskapui ásatásokat mutatta be, majd meg is szemléltek az értékes őskori és középkori anyagot. Értékes tapasztalatokkal zárult a belgrádi kirándulás. Itt a belgrádi egyetem Régészeti Intézetében dr. Zagorka Leticia régész nőjövöltából sikerült megtekinteni a vinci kultúra és a vaskapui ásatás leleteit. Nemcsak az egyetemen, hanem a belgrádi Narodni Muzej-ban is szívélyesen fogadták karunk régészeit.

A Vajdasági Múzeum legnagyobb ajándéka az az egynapos terepjárás volt, amelynek során a Fruska-Gorán található középkori, illetve római lelőhelyeket (falmaradványok, templomok, kolostorok) tekintettek meg.

A DIAKKÖRÖK ITTHONI munkája nem maradt ismeretlen az újdéki egyetemisták előtt. Hagyományos Kol-lázs-estjükön ezúttal Grin Igor és Ecsedy István léptek fel, hogy a horvát balladáköltés néhány szép darabjával, valamint az ember és a régészeti viszonyának megvilágításával képet adjanak a néprajzi és régészeti diákkör tevékenységéről.